

Barcode - 9999990877743

Title - Hanakhate Imam Yane Imamni Olkhan.

Subject - GENERALITIES

Author - Huda Vali Mahamad Nanaji

Language - gujarati

Pages - 69

Publication Year - 1947

Creator - Fast DLI Downloader

<https://github.com/cancerian0684/dli-downloader>

Barcode EAN.UCC-13

9999990877743

ધી ઈસ્માઇલી સોસાઇટી

ગુજરાતી અનુવાદ સીરીઝ નં. ૨.

રાનાખતે ઈમામ

થાને

ઈમામની એણીખાળુ

૨

અનુવાદ :

વલીમહમદ નાનાજ હુદી

આણા રીલી.

પ્રકાશ ૧૦૦૦

૧૬૪૭

કુંમત ડા. ઓચ્ચ આર્ટ્રોકા શી. દા. પેસ્ટેજ જીડું.

ઇસ્માઇલી સોસાઇટી માર્ગ પ્રગટ કરનાર
હાકર એન્ડ કું લુક્સેલસ್
રામપાર્ટ્ રોડ મુંબઈ ઘન્ડીયા

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

| ગજરાતી ફોરીગ્રામ નિભાગ |

અનુષ્ઠાન २८૦૮૨ વિમત

ગ્રથનામ ૨૧નાખાને રૂમાણ

વર્ગાક પૃષ્ઠાં ૬૬૨ : ૬૬૩

શાન્દાખતે ઈમાં

થાને

ઈમાંની ઓળખાણ

THE ISMAILI SOCIETY

SHANAKHTE-IMAM

(Fasl dar Bayan-i Shinakht-i Imam)

or

THE RECOGNITION OF IMAM.

Translated into Gujarati by

V. N. HOODA.

1947

Published for the ISMAILI Society by

THACKER & CO., LTD.

Rampart Row, BOMBAY, INDIA.

ધી છસ્માધલી સોસાધની

ગુજરાતી અનુવાદ સીરીઝ નં. ૨.

રાનાખતે ઈમામ
થાને
ઈમામની ઓળખાણુ

૨

અનુવાદ :

વલીમહમદ નાનાલ કુહા

આફ્રીત ૧ લી.

૧૪૩ ૧૦૦૦

૧૯૪૭

કિંમત રૂ. ૦૮૮ આર્કિકા રી. ૧૧ પાસ્ટેજ ગ્રુપ.

ધરમાધકી સોસાધની માર્ટ પ્રમાણ
ટાઇટ એન્ડ કું બુક્સેલસ
રામખાટ રોડ મુંબઈ ધર્માધકી

ગુજરાતી વિદ્યાપીಠ માન્દ્રાણ
ગુજરાતી શૉપીરાઇટ સંગ્રહ
૨૬૮૨

: ભુદક :

લદ્દાળ પિતાંખર ડકર
“ઉષા પ્રિન્ટરી લીં”
દેવકરણ મેન્ડાન, પ્રિન્સેસ
સ્ટોર = ભુદક ૨.

ચાહી

સને ૧૯૪૬ ના ફેઝુઆરી માસની ૧૬મી તારીખે મુંબઇમાં સ્થાપન થયેલી “ધી ધરમાધલી સોસાયટી”નો હેતુ ધરમાધલિંગ એટલે ધરલામભાં ધરમાધલીની બધી શાખાઓની હીલચાલેા, તેમના સાહિત્ય, ધર્તિહાસ, શીર્ષકુદી, આધ્યાત્મવાદ અને એવાં બધાં સાથે સંકળાયેલી સંખળી બાબતોના સ્વતંત્ર અને બારીક અભ્યાસને ઉત્તેજિત બનાવી તેમાં વૃધ્ધિ કરવાનો છે, સોસાયટીએ ચોતાના કાર્યક્ષેત્રમાથી કોઈપણ તરેફના ધાર્મિક અથવા રાજકીય પ્રચાર કે વાદવિવાદને બાડાત રાખેલ છે અને ધરમાધલીની ડાઇ અમુક શાખાનું દિલ્લીબિન્ડુ સાધિત કરવાની તેની ધર્ભા નથી. આવા અભ્યાસ સાથે સંબંધ ધરાવતા જુદાજુદા વિષયો ઉપરના વૃત્તાંતો, પુરાતન ધરમાધલી તિયોની મુળ પ્રતોની બારીક તપાસ સાથેની આવૃત્તિઓ તેના તરજુમા અને દુંકા પત્રો અને નોંધિના સંગ્રહ પ્રગટ કરવાનો ધરમાધલી સોસાયટી ધરાહો રાખે છે અને ધરમાધલીંગમના શાનમાં હિસ્સો આપતી સમુલ્લું યોગ્ય લાગતી જુદા જુદા લેખકોની કૃતિઓ! પ્રગટ કરવાનું સિવિકારે છે. વિષયના અગત્યના અભ્યાસ ઉપર અવલંબિત હોય એવા વિચારો અને આભિપ્રાયોની ખુટ્ઠી આપ દે થાય એને ઉત્તેજન આપનાની ધરમાધલી સોસાયટીની હંમેશની નિતી છે. એ ખાસ લક્ષ્યમાં રાખવાની જરૂર છે કે ધરમાધલી સોસાયટી તરફથી ડાઇપણ કૃતિ બહાર પડે એથી એને ડાઇપણ રીતે એવો અર્થ થવો જોઈતો નથી કે એમાં હાર્દિકતા વિચારો અથવા દિલ્લીબિન્ડુઓને સોસાયટીની અનુમતી છે અથવા સિવિકારે છે.

પ્રસ્તાવના

કાંઈ

આજથી આસરે ૩૦ વર્ષની વાત ઉપર મનુષ્ય ઉત્પત્તિની શોધખોળ કરનાર એક રશીયન વિજ્ઞાન શાસ્ત્રી મી. આઇ. આઇ. અર્થાત, અપર ઓક્સિસ પર્વતમાં આવેલા શુદ્ધનાન નામના જીવામાંથી ૧૧ હસ્તલિખીત પ્રતો બધ આવ્યો હતો અને તેમાંની હકીકતોનું વર્ણનનાણું એક પત્ર તૈયાર કરવાનું કામ સેન્ટપીટર્સબર્ગના “ઓસ્યાટીક ડિયુક્ટ એન્ડ રશીયન એક્ઝેચ્યુની ઓફિસ” ને હાલમાં “ફન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ એરીયન્ટ સ્ટડીઝ” નામે ઓળખાય છે તેના મહાનીશ રખેવાળ મી. ડાયલિયુ. આઇવેનોને સોંપવામાં આવ્યું હતું.

આ પ્રતોમાની છ મા અદ્દકશાનના ધરમાલીયોના મજફાને લગતી જુદી જુદી કૃતિયો હતી. વિજ્ઞાન અર્થમાં ઉમ્મુલ કિતાય,” “કુલામેપીર,” અને શાહ નાસિર ખુશર કૃત “લંઘે-હીન” અને નાની નાની કૃતિયો. અને ખુદુક દુકડાઓના સમૃદ્ધને સંભાળપૂર્વક એક સાથે બાંધેલ હતા. આ નાની કૃતિયોમાની એક કૃતિ નામે “ફરલ હર બયાને શાનાખતે શ્રમામ વ હુજુજત” તેમને ખાસ મનોરંજક લાગી.

મજફુર બધી કૃતિયોનું દુંડું વર્ષનું સને ૧૯૧૭ના “ખુલેટીન ઓફ રશીયન એક્ઝેચ્યુની ઓફિસ”માં પાને

૩૫૬ થી ૩૮૬ માં મી. ડાલ્ટન આધવેનોની નોંધમાં આપવામાં આવેલ છે.

આમ જનતામાં ધર્માધલી મજલિય સંબંધી અરોપાપાત્ર માહિતીની તંગી અને તે સંબંધમાં ખરી કૃતિની લગભગ ગેરડાજરી હોવાથી, આ કૃતિમાં આપવામાં આવેલા ગુણ વિષયો સંબંધી આદેખન તેમજ લેખકે ફારસીના સામાન્ય સાહિત્યને લગતાં જુદા જુદા લેખકો અને કન્વિયોના આપેલા અવતરણોને લીધે આ એક ધ્યાન ખેંચનારી અને વધારે આગળ પડતી પુરિતકા જણ્ણાયાથી, મી. ડાલ્ટન આધવેનોએ એ અસલ કૃતિ તેના તરફનુમા સાથે તૈયાર કરી બહાર પાડવાનું નક્કી કર્યું અને અસલમાંથી તેની નકલ તેમણે ઉતારી લીધી; પણ લડાઈ અને રશીયામાં જગેલા બળવાને કારણે, એને રશીયામાંથી બહાર પાડવાનું તેમનાથી બની શક્યું નહિ.

સને ૧૯૧૮ ની સાલમાં જ્યારે તેને ખુખારા અકેટેમીમાં મોઝબવામાં આવ્યા ત્યારે તેણે તે ડાપી પેતાની સાથે એજ હેતુસર લઘ લીધી; તેમનો ધરાઢો એ કૃતિમાં કેટલીએક જગ્યાએ ગુણ અને અધરી બાબતો હતી તે વિષે ધરાનમાં વસતા ધર્માધલી વિદ્ધાનોની સલાહ લેવાનો હતો. કેટલાક અનિવાર્ય સંનેંગોને લીધે તે પાછા સેન્ટપ્લાટસ્યાર્ગ (રશીયા) જ્યા શક્યા નહિ અને તેને બદ્દલે તેઓ ધરાન અને ત્યાર બાદ હિન્દુસ્તાન આવ્યા અને હિન્દુસ્તાનમાં રાકાઈ ગયા.

ખુરાસાનમાં સ્થાનિક ધરમાધલીયોના સંસર્ગમાં આવીને આ પુરિતકા સંબંધમાં તેમણે પ્રછપરછ કરી જોઈ પણ તેના તરજુમામાં મહદેવ યાય એવી જોઈતી માહિતી તેમને મળી શકી નાથ. તે પછી તેઓ હિન્દુસ્તાન આવી વસ્યા જ્યાં તેમને હુન્ડા, ચિત્રાળ અને શુનનાનના કેટલાએક ધરમાધલીયોની મુલાકાત થઇ અને તેમને તેમણે આ પુરિતકા સંબંધમાં પ્રછપરછ કરી, જોઈતીકે માહિતી મેળવી લીધી.

હિન્દુસ્તાનમાં આવ્યા બાદ તેમણે અસલ કૃતિ અને તેનો અંગ્રેજ તરજુમો તૈયાર કરો અને તે “મેમોયસ” ઓઝ ધી એસ્ટીયાટીક સોસાધની ઓઝ ઓંગાલ”ના < મા વોલ્યુમના પાના ૧ થી ૭૬ સ્થાનમાં “ધરમાધલી ટીકા”ના મથાગા નીચે કલકત્તામાં સને ૧૯૨૨ માં ઘાર પાડ્યો.

શાહ નાસિર ખુદુરના કાવ્યોની કૃતિયે સિવાય ધરમાધલી મજબૂલની મૂળ ફારસી કૃતિ આજ સ્થાની કોઈ .૩૩૨ પડી હોય તો આ પહેલી હતી અને તેથી કુદરતી રીતે એણે ધરમાધલીયો પોતામાં અને ધરમાધલી મજબૂલના અભ્યાસીયોમાં ભારે રસ પેઢા કરો અને એ અંકોનો એટલો બાગ છૂટો પાડી જેટલી કોપીયો છપાવી ઘાર પાડવામાં આવી તે બધી કોપીયો તુરતજ વેચાઈ ગઈ અને એથી જેમને એ વિષય વાચવો હોય તેમણે આખું < મુ વોલ્યુમ ખરીદવું પડે એમ હતું કે જેમાં ધરમાધલીયો સાથે સંબંધ ન હોય એવી ધર્ષણી

આખતો હોય; જો કે અત્યારે તો એ આખું વોલ્યુમ પણ મળી શકે તેમ નથી.

એ પ્રકાશનને અત્યારે ૨૫ વર્ષું જેટલો લાંબા ગાળો વિતી ગયો છે છતાં તેની અગત્યતા જરાએ ઓછી થાપ નથી બદકું તે સંબંધી આગળ વધતા અભ્યાસ અને શોધખોળને પ્રતાપે ઉદ્દી વધી છે અને તેથી અત્યારે તે વહું રસહાયક થાપ પડે એ દૈખિકું છે.

કાતમાઈત જમાનાના સાહિત્ય અને તેની પદ્ધાદ જ્વામકાતરીકે આ પુરિતકાએ કિમતી પૂરવણી કરી છે તેથી અને તેની ધર્યી મૃષ્ણ હક્કીકતો અનોખી રીતે પ્રકાશમાં આવેલ છે એથી, અભ્યાસીયે કે નેચો સર્પુણું સાધનોવાળો લાયથ્રેરી ધરાવતા નહોય તેમને આવા પુસ્તકોની ખોટ દેખાય અને એ ખોટ કોઈ પણ રીતે દૂર થવાની જરૂર છે.

આ પુરિતકાના મૂળ લેખક ડેણું છે તે તેની અસલ કૃતિમાં આપેલ નથી તેમજ મી. આઠવેનોની શોધખોળમાં પણ લેખકનું નામ મળી શક્યું નથી પણ એ કૃતિમાં કે અનતરણો આપવામાં આવેલાં છે તે બધાં કવિએ આમ જનતામાં જાણ્યુતા અને માનિતા હોવાથી તેમના હૈયાતીકાળ ઉપર નજર રેંકતા આ કૃતિ આજશ્રી ૪૦૦ વર્ષું ઉપર ડોઈ છરમાઈલી દાઈ તરફથી તૈયાર કરવામાં આવી હોય એવું અનુમાન નીકળો શકે છે, પોતાના હમણીન આપ્યોને, વહું

અણેલા અને થોડું અણેલા બધાની એક સરખો લાલ મળે એવી સાદી ભાષામાં આ કૃતિ વખી હોવાનું લેખકે જણાવ્યું છે.

આ કૃતિમાં ૬૦ મૌલા મુરતજાઅલીની છમામત વખતે કુલજત તરીકે સલમાન ઝારસને જણાવેલ છે જ્યારે હિન્દુસ્તાનના દાખ્યોએ કુલજતને પીર અથવા સતગુર કે આધું ગણ્ણીને ૬૦ નથી મહિમદ મુસ્તાફા (સ૦) ને ઘેલા પીર તરીકે ગણ્ણાવેલ છે એટલા ઇકું સિવાય આ પુરિતકામાં આપવામાં આવેલા વિષયો હિન્દુસ્તાનમાં નીજારી શાખાના પારોએ કરેલા બોધને લગભગ મળતા છે; જે કે હિન્દુસ્તાનના નીજારી છરમાધલીયો સલમાન ઝારસને ૬૦ મૈલા મુરતજાઅલી (સ.) અહલેયેતમાં ગણ્ણવા જેટલું માન આપતા હતા એ બાધતથી બિનવાકે નથી.

મુંબધની "છરમાધલી સોસાઈટી" કે જેણે આવું અગત્યનું પુરતક તેની ભૂળ ઝારસી કૃતિ સાથે અંગ્રેજ તરજુમે પોતાની સીરીઝમાં બહાર પાડેલ છે અને એના ગુજરાતી અનુવાદને બહાર પાડી ઝારસી કે અંગ્રેજ ભાષા નહિ જણનાર છરમાધલી સાઈટના શોભીન અને છરમાધલી મજહબના અભ્યાસીયોને જે અનુકૂળતા કરી આપી છે તે માટે સોસાઈટીના પ્રેસીડન્ટ અને મેસ્યરોનો આ તકે ઉપકાર માનવાની રજા બહિ છું.

મુંબધ તા. રૂલી નવેમ્બર ૧૯૪૭	વલીમહિમદ નાનાજી કુટા
-----------------------------------	----------------------

વિષય અનુક્રમણીકા

= = = = =

વિષય	વિભાગ	પાદું
૧. ધમામ અને તૈના હુજુરતની જહુરાત	૨	
૨. જ્યારે ધમામ અપ્રેગટ હોય છે ત્યારે દાચાવત ધાર્મિક પ્રચારની જરૂરત	૬	
૩. ધમામની ચાર પ્રકારની શનાખત	૮	
૪. હુજુરતો અને દાધ્યોનું ધમામ નિષેદું શાન ...	૯	
૫. ધમામ અને હુજુરત વર્ણનો સંબંધ	૧૧	
૬. ધમામની જહુરાત જરૂરતની હરતી ટકાવી રાખવા માટે ખાસ અગત્યની છે	૧૩	
૭. હુજુરતના મર્તિઓની વ્યાખ્યા	૧૮	
૮. હુજુરતની જરૂરત માટે અકલી દલીલ	૨૦	
૯. હુજુરતની જરૂરત માટે નકલી દલીલ	૨૧	
૧૦. ધમામ અને હુજુરત મૂળ સન્દર્ભમાં એકજ છે પણ શારદિક (અહેર) સ્વરૂપે જુદા દેખાય છે તેનું શું કારણ છે?	૩૩	
૧૧. હુજુરતનું અદ્ભુત જાન	૩૪	
૧૨. ઇકત “હક”માંજ હુજુરત કેમ જાહેર થાય છે? તેનું કારણ	૪૨	
૧૩. મોભીનોના વિભાગોની વ્યાખ્યા	૪૬	
૧૪. દસ્તાવેજો સ્વાલ્ફ	૫૦	
૧૫. વિરુધ્ધિયો વિષે	૫૩	

શાના ખતે દ્ધમામ

યાને

દ્ધમામની આળખાળુ

બિર્સિમદ્વારા હિર રહેમાન નિર રહીમ.

“શરૂ કરૂં છું ખુદાના નામથી જે કૃપાળુ અને દ્વાળુ છે.”

આ કિતાબ, “દ્ધમામ” કે જે હૈવી શ્રુતિકાર્ય (અભ્ર) ની જહુરાત અને “કુજજત” (તેની) સાભિતી કે જે સર્વાંયાપક બુદ્ધિ (અક્લેકુલ) ની જહુરાત છે અને “હાઇ”-ધર્મ પ્રચારક અને “માર્ગુને અકુભર”—ધાર્મિક શાન પ્રચારમાં વધારે આગળ વધેલા અને “માર્ગુને અસગર”—ધાર્મિક શાન પ્રચારમાં થોડા આગળ વધેલા અને “મુસ્તળુખ”—ધર્મમાં નવો હાખલ થયેલો (સાદા અર્થમાં ધર્મ સંખંધી સવાલો પ્રછાનો અધિકારી અને જેને અલખતા ખરા જવાણો મળે

એવો) કે જે બધા નક્સે કુલ-સર્વ વ્યાપક આત્માની જહુરાત છે, અને “અહલેતાદ” વિરુદ્ધચો કે જે સર્વવ્યાપક જડતા (જીસે કુલ) ની જહુરાત છે, તે વિષેના વણું વિષે છે.

૧-ઈમામ અને તેના હુજુરતની જહુરાત
જેલાં તો હું ઈમામની ઓળખાણના વિષયથી નીચે મુજબ શરૂ કરું છું જેમાંથી તમને સમજવાનું મળશે.

ઈમામ એક એવા મહીને કહેવામાં આવે છે કે જે કોઇ (એક) વખત તે જલે (સીધી રીતે) ઓળખી શકાય છે અને બીજુ કોઇ વખત તેને તેના હુજુરત (પીર-આહગુરુની રહેખરી) થી ઓળખી શકાય છે. ઇકા ધર્મના શનિશ્વરના દિવસો જ તેને (સીધી રીતે) ઓળખવાનું ખની શકે છે.

આ જાણું જોઇએ છે કે ધર્મનો દરેક દિવસ હુનિયાના એક હુલર વર્ષ જેટલો હોય છે અને (એ મુજબ) તેનું હક્કતા-અડવાડિયુ સાત હુલર વર્ષનું હોય છે; અને આ સાત દિવસોમાં એક રોજે દીન યાને ધર્મનો દિવસ (યોમે દીન) એક જ હોય છે, વધારે

નહુ; અને ખીજ છ દિવસો તે ધર્મની રાત્રી ગણ્યાય છે અને ધર્મના દિવસને રોકે રામા—ધર્મનો શનિશ્વર કહેવામાં આવે છે કે જે દિવસે દીન (ધર્મ)નો સ્વર્ગ જે ઇમામ છે તે આશાકારા ખુલ્લો થાય છે.

એટલા માટે કહેવામાં આઠથું છે કે—

“બધી આજાઓ ચાલી જશો પણ શરાબા (શનિશ્વર)
સંબંધી (આજા કાયમ) રહેશો.”

ખીજ છ દિવસો ધર્મની રાત્રી ગણ્યાય છે તેનું કારણ એ છે કે તે છ દિવસોમાં, જેવી રીતે કુનિયાની રાત્રી, કુનિયાના સ્વર્ગ આડે પડ્યો બની રહે છે, તેવી રીતે “શરીયતે પૈગમ્બરાન” — પૈયગમ્બરોની શરીયત, ઇમામની આડે પડ્યો બની રહે છે.

પણ જેવી રીતે સ્વર્ગ અપ્રગાટ બની જાય છે ત્યારે ચંદ્ર હોય છે કે જે તેનો કાયમ સુકામ—તેની જગ્યા સાંચવનાર હોય છે, તેમ જગ્યારે ઇમામ પોતે પ્રસિદ્ધ નથી હોતા ત્યારે તેના તરફથી નિમાયેલ કુળજત (પીર—આદગુરુ) હોય છે કે જે તેના કાયમ સુકામ (તરીકે) ગણ્યાય છે અને તેના બન્દાઓ યાને અહુલે

તરતીખ, તેના તરફથી મળતી તઆલીમના પ્રકાશથી છમામને ઓળખી શકે છે.

એ પણ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે આ છ હજાર વર્ષો કે જે ધર્મની રાત્રી છે તેમાં તે (ઈમામ) પણ કોઈ કોઈ વખત બાહેર (પ્રસાદ) થાય છે પણ તેની આવી જહુરાત મચાનવી યાને જીવું કળામાં હોતી નથી, એટલે તેના સંબંધી હકીકતી શનાખત ખરા સવર્ગપમાં મેળવી શકતી નથી; એથી ઉલ્લંઘનિકરના દિવસના હજાર વર્ષોમાં તે સમૃપજીવું કળાથી પ્રકાશતા હોવાથી તેની હકીકતી શનાખત હાસલ થઇ શકે છે.*

ત્યારે આ છ હજાર વર્ષોમાં તેની શનાખત (ઓળખાણ) મેળવી શકતી નથી જેમકે “રધસ” કહે છે કે-

“(છમામની) જહુરાત એક ભેદ છે; કોઈ (આધારણું) વ્યક્તિ સાથે તેને લેળવી હોતો નિનહિ.

“કારણું કે મૌખિન કે જે કયામતમાંથી

* શાકલી, છડારી અને મચાનવી એ છમામની જહુરાતના જુદા જુદા પ્રકાર ફર્શાવતી સંશાળો છે.

પસાર થાય છે તેને તો તે “હાજર હોય કે
ગેરહાજર બધું સરખુજ છે.”*

વળી એ માનવું પણ મુખ્યાં લરેલું છે કે ખાસાને
તરતીખ (મોમીનો) ને તેની ઓળખાણુની શક્યતા
વગર છોડી હેવામાં આવે; કારણું કે આવી શનાખત
મેળવવાના કારણુસર તો આ જગત પેઢા કરવામાં આવ્યું છે.
જે તેમને તેવી રીતે છોડી હે તો તે-નૌઅભિલાહ
(ખુદા એવું ન કરે) અખીલ ગણ્યાય; એટલા માટે આ
(ધર્મની) રાત્રી વખતે ચંદ્રનું હોવું આવશ્યક છે, કે
જે પોતાના ખરા સ્વરૂપમાં અખાંડિતપણે જાહેર
પ્રકાશતો રહે.

ચંદ્ર કે જે જ્યારે પોતાના ખરા સ્વરૂપમાં પ્રકાશતો
હોય ત્યારે, જે કોઈ શનાખત મેળવી ન શકે તો
સ્વર્ણની શીકલી જહુરાત કે જે વખતે તે કંઈ પ્રકાશ
નથી આપતો ત્યારે, તે શું કાયદો મેળવી શકે ?

* મી. આઇવેનોના જણાવણ મુજબ મુળ ફારસી કૃતિમાં
આ કઠીમાં નક્કા ઉતારનારાએની શરતચુક્યી કેટલીએક ભૂલે।
રહી જવા પામી હોય એવું દેખાય છે એટલે તેમણે અંગ્રેજીમાં
કરેલે। તરણુમેં ચોકસાઈંપ્રવર્સ કનો ગણેલ નથી. અંગ્રેજ ઉપર-
થીબ ગુજરાતી અનુવાદ કરવામાં આવેલ છે.

જેમકે એક કવિએ કહ્યું છે કે—

“જો (હુંજીતના) એક ખરા તાત્ત્વિક
જહુરાતમાંથી આજેનું કંઈ ક્ષાયદો મેળવી ન શકાય
તો, કાલે (ઈમામના) શારરિક જહુરાતમાંથી શું
મળવાનું છે ? !”

વળી એક ખીલુ જગ્યાએ કહેલું છે કે—

“(હુંજીતની) તાત્ત્વિક સવરૂપની પૂર્ણ જહુરાત
કે જ્યારે દુઃખાવત (ધાર્મિક પ્રચારનું કાય) ચાલુ
હોય છે તે, જેવી રીતે તે હોય છે તેનાથી તે,
કંઈ નુંનો કે મહોટા થઇ જતો નથી.”

**૨-જ્યારે ઈમામ અપ્રગટ* હોય છે ત્યારે દુઃખાવત-
ધાર્મિક પ્રચારની જરૂરત.**

હરેકે એ પણ જાણી લેવું જોઈએ કે, ધર્મની
રાત્રીના છ હજાર વર્ષો માં જ્યારે ઈમામ (એક સાધा-

* આ જગ્યાએ “અપ્રગટ” ઈમામનો અર્થ કોઈ પણ રીતે
“ગયથું ઈમામ” થતો નથી કે જેવી રીતે અન્ય ધર્મવાળાઓ
માને છે, ઈમામ દુનિયામાં હમેશાં હાજર અને મોજુદ હોય
છે, જે તે પ્રમાણે ન હોય તો દુનિયાની હસ્તી ટકી શકે નથી.

રણુ માણુસ જેવા) શારરિક સ્વરૂપમાં જહેર હોય છે, ત્યારે તેના હુંજરત સર્વપ્રાણીપણે જહેર નથી હોતા એથી અમીડલ મૌખનીન (૬૦ આંદ્રી) ના વખતમાં સુલમાન ફ્રારસે એક સિવાય થીજાને પોતાને મળેલો જેણ જહેર કર્યો નહિ પણ જેવા ઈમામ અપ્રગટ થાય છે કે તરતજ તે (હુંજરત) ને સર્વપ્રાણીપણે જહેર થવું પડે છે અને એ તો અસંલિખિતછે કે ઈમામનું શારરિક સ્વરૂપ તેમજ તેમના માટેનો પ્રચાર એઉં અદ્રષ્ટ થઈ જાય. એમ થાય તો આ શ્રૂઠિનો વિનાશ થઈ જાય.

પ્રસંગોપાત હુંજરતની જહુરાત સર્વપ્રાણીપણે પાછી ખેંચી લઇને ઈમામ પોતે સાધારણુ માણુસ તરીકે જહેર રહે છે, તેનું કારણ એ છે કે તે વખતે લોકો (ધાર્મિક સિદ્ધાંતો અનુષ્ઠાન કરવા) કાણેલ નથી હોતાં; આજ બિલલાહુ-ખુદા એવું ન કરે.

હુકીમ નીઝારી જેમ પોતાની કવિતામાં કહે છે કે-

“(ઈમામની) સર્વપ્રાણી જહુરાત (ની સમય)
ભેદના પડહામાં છે એટલે તું તેના આગમનના
આજુમનદોથી તેને દ્વર કરતો નહિ અને આ પછી,

હેસ્તનો હયાનો દરવાજો, અમે કંઈ ભુલ કરી બેસીયે તો અમારા માટે બંધ કરી હેતો નહુ."

એ મુજબ એ સાબિત થાય છે કે તેના ગુલામોની બેદરકારી, ભુલો અને પાપોને લીધેજ તે રહેમતનો દરવાજો અને તેની પોતાની શનાખત મેળવવાનો રસ્તો પ્રસંગોપાત બંધ કરે છે અને તેમને તેમના કિસ્મત ઉપર છાડી હે છે.

"જો તું અમને અમે ગમે તેમ વતીએ એવી રીતે છાડી હે તો, (પછી ચોક્કે ચોક્કે) ખુલાસો કર કે અમારા પાસેથી તું કેવા કૃત્યની આશા રાખે છે ?"

૩. ઈમામની ચાર પ્રકારની શનાખત.

અને વળી ફરેકે એ પણ જાણું જોઇએ કે, ઈમામની શનાખત (ઓળખાણ) ચાર પ્રકારની હોય છે.
૧. હેલી—તેની શારરિક શનાખત મેળવવી કે જેમાં હયવાનો પણ લાગ લઈ શકે છે.

૨. ઔળ—તેનું નામ જાણું, કે જે વિરુદ્ધયો પણ જાણી શકે છે.

ગીજુ-તેની ઇમામતની શનાખત હાસલ કરવી. આમાં
અહલે તરતીબ યાને વ્યવસ્થા મુજબના દરજા-
વાળા લોકો ભાગ લઈ શકે છે.

ચોથી-તેના અસલ સ્વરૂપની શનાખત મેળવવી. આ
ફક્ત તેના હુજુત (તેના તરફથી નિમાયેલ
પીર-આદગુર) નેજ હાઇ શકે છે.

૪. હુજુતો અને હાઇયોનું ઇમામ વિષેનું જ્ઞાન.
વળી દરેકે એ પણ જણુણું જેણું કે અહલે
તરતીબ એટલે કે હાઇ અને તેનાથી ઉત્તરતા દરજા
(હુકુમ)વાળા લોકો ઇમામની જતનો પત્તો એ નિશાની-
ચોના માર્ગદર્શનથી મેળવી શકે છે; તે એ નિશાનીયો-
માંની એક તેની “નસ” યાને તેના વંશપરંપરાની
નિમણુક અને બીજુ તેના “વંશ” ઉપરથી.

પણ તેના પસંદ કરાયેલા એટલે કે હુજુત, તેને
અજલ યાને આદિ કાળથી પોતાના અદ્ભુત જ્ઞાન અને
કુદરતી સ્વભાવથી પિછાણું છે. કેટલાએક ધર્ષ ગયેલા
નેમાઓમાં કેટલાક હાઇયોએ પોતાની પાસે સત્ય જ્ઞાન
હોવાથી ઇમામની જતને ઓળખવામાં ભૂલ થાપ નથી
ખાધી તેનું (તેમની ખરી (પિછાણું) કારણું એ છે કે

તેઓ એ મુખ્ય સિદ્ધાંત ઉપર ચાલ્યા હોવાતું છે: પણ બીજા હાઇયો ઉંઘે રહ્યે રહ્યે ચડીને ભૂલથાપ આધી તેનું કારણું એ હતું કે તેમણે ઇક્તા (ઈમામના) વંશ-વલાદતના સિદ્ધાંત ઉપરજ લક્ષ રાખ્યું હતું; એટલા ખાતરજ તેમણે શાહ નીજારને તેમની ઈમામત (ના ખરા હાવાએં) સાથે છોડી હીધા, (આમ કેમ બન્યુ) તેનું આજ કારણું હતું.

એ જેમાંએમાં કે જેમાં તેણે એઉ દલીલોને બરતરક કરી તે વખતે તેણે પહેલાં પોતાના હુંજુતને જાહેર કર્યા અને તેની નિમણુક કરી અને ત્યાર પછી તેણે પોતાની એઉ દલીલો બરતરક કરી અને પોતે અહુદે તરતીખ-વ્યવસ્થિત હરજગતવાળા લોકોમાંથી શીકલી સ્વરૂપમાં પણ અપ્રાસદ્ધ થઈ ગયા. આગળ જતા મોઅમ્રિનોમાં આગળ વધેલાંએં એ આખતમાં પૂરતી ચકાસણી પછી થયેલાં હુંજુતના માર્ગદર્શન અને દલીલની મહદ્દી ઈમામની જાતનો પતો મેળોયો; પણ કેટલાએક (ઈમાનમાં) અધુરાં લોકોએ હુંજુતના એધ ઉપર ક્યાન આપ્યું નહિ અથવા અહુમતીના વિચાર મુજબ ચાલવાથી તેઓ તેમનો એધ સમજ શકવાને કાયેલ રહ્યા નહિ.

૫. ઇમામ અને હુજુત વર્ચ્યેનો સંખ્યા.

દરેકે એ પણ સમજવું જોઈએ કે ઇમામના વંશધરો ચાર પ્રકારના હોય છે.

૧ લા. શારરિક રીતે તેના તરફથી ઉત્તરી આવેલ હોય તે; જેવા કે મુસ્તેઅલી.

૨ લા. જોઓ તેમના ઝુહાની પ્રકારથી ઉત્તરી આવેલા હોય તે; જેવા કે સલમાન.

૩ લા. જોઓ તેમના શારરિક તેમજ ઝુહાની બેઠ પ્રકારથી ઉત્તરી આવેલ હોય તે જેવાકે ઇમામ હુસન કે જે ઇમામે મુસ્તઉદ્ડા એટલે કે જેને ઇમામત (કામચલાઉ તરીકે) સુપ્રદ કરવામાં આવી હોય તેવા ગણ્યાય છે.*

---

* નીઝારી શાખાના છરમાઈલીયો ૬. “ઇમામ હુસન” (૫૦)ને ૬૦ નથી ભદ્રમદ મુરતફા બાદ ખીજ પીર તરીકે ગણ્યો છે; જ્યારે ૬૦ “ઇમામ હુસેન” (૫૦) ૬૦ મૈલા મુરતજાઅલી બાદ ખીજ ઇમામ તરીકે માને છે. ૬૦ ઇમામ હુસનને રાજ્યકારી કારણોસર છરલામના તાજી ક્ષાદ્તરા બગીચાના હિતને ખાતર ૬૦ ઇમામ હુસેન અ. પોતાના પ્રતિનિધિ તરીકે નિભ્યા હતા જેથી તેઓશ્રી જહેરમાં “ઇમામે મુસ્તેઉદ્ડા” તરીકે ગણ્યાયા છે.

૪ થા. અને છેલ્લા તેઓ કે જોએ તેમના શારરિક રીતે, ઝડુાની પ્રકારે અને હૈવી અંશથી, તેમના તરફથી ઉત્તરી આવેલ હોય છે; જેવાંકે આપણું મૌલા (મૌલાના) શાહ ઈમામ હુસેન કે જે ઈમામે “મુસ્તેકર” યાને ખરેખરા (ઈમામ) ગણ્યાય છે.

હવે જ્યારે એ સાભિત થયું કે “હુજુત” એ ઈમામના ઝડુાની વંશધર હોય છે એટલે આ દ્વારાસામાં હુજુતની પર્દી (અને હુજુત) તેણે પોતાના શારરિક વંશધરને આપેલ છે તે એક સામાન્ય નિયમ મુજબ છે, નહિ કે એક અપવાહ રૂપે.

ઈમામ હુમેશાં (અને આમ) આમ અને (અને આસ) આસ વગ્યા માટે (જુદુ જુદા) કાયદા રાખતા હતા અને અત્યારે પણ તેમજ છે. તેમાંનો જ્ઞેલો (કાયદો) જોએ મખ્રી (શક્ષણું સંબંધમાં તદ્દન અજ્ઞાન હોય અને બીજાઓ કે જેમાં બધા જ્ઞેરી શરીયતના પાખનદ લોકો હોય તેવાઓ માટે હોય છે. અને આસ લોકો માટેનો કાયદો એવા શખ્સો માટે હોય છે કે જે મખ્રી શક્ષણું સમજુ શકે છે અને

તેમની સાથેના બીજા ધર્મભાન્ધુઓ માટે હોય છે કે કેદેથી બેઉ કોઈના લોકોને, આ ખાંબત ઘટતે સ્થળે વિગતવાર સમજાવવામાં આવશે તે મુજબ, લાલ મુળી શકે.

૬. ઇમામની જહુરાત જગતની હુસ્તી ટકાવી રાખવા માટે ખાસ અગત્યની છે.

એ પણ જાણ્યું જરૂરતું છે કે જડ, ચૈતન્ય અને પ્રાણભય તરણે (કવાન) જગતમાં ઇમામે જરૂર મોણુદ રહેવું જોઈએ કારણુકે તે ખરેખર, અવશ્યની હુસ્તી (વાનેખુલ વણુદ) છે. પાછળના નામધારક (યાને મુમહિનલ વણુદ) એ જાતની હરેક ચીજ કહેવાય છે કે જે પોતાની મેળે હુસ્તી ધરાવી શકતી નથી, અને જ્યારે આ બધી શક્ય હુસ્તી ધરાવતી ચીને ખરેખર હુસ્તી ધરાવે છે એ ઉપરથી સાંભત થાય છે કે ઇમામ બેઉ હુસ્તીઓમાં, તેમના સામાન્ય વર્ગમાં, મોણુદ છેજ. જો એમ નહિ હોત તો આ (અકવાન) જગતોની હુસ્તી ટકી શકતે નહિ.

અગર કોઈ એમ કહે કે શ્રૂજનહુાર (મળુદ) એક અશક્યતા છે કારણ કે (કાઈપણ વસ્તુની) હુસ્તીની

વિરુદ્ધની બાળુ તેતા બરાબરની શક્ય (મુમક્ષિનાત) વસ્તુની બિન હુસ્તી છે (યાને તેજ પંક્તિને લગતી છે.) અને નહિ કે તે એક (અદ્વાત) કે જેના ઉપર હૈયાતી ખુદ આધાર રાખે છે તેની બિન હુસ્તી; અથવા તેમની (ધીનહુસ્તી) અવધિની હુસ્તી (વાનેખુલ વળુદ) નો એક ભાગ થતો નથી; અથવા એ એમ કહે કે તેઓ હુસ્તીમાં છે પણ એક ધીનના કારણુ રૂપ છે.— આ બધું વાચ્યાત છે.

ત્યારે હુવે એ સાધિત થાય છે કે દુર્મામ એઉ જહાનમાં કે જેમાંની એક ખદ્દી અને જુસમાની છે અને ધીજુ અન્ની અને રૂહાની છે (તેમાં) અને ત્રણે પ્રકારે કે ને આલમે અમૃ સાધિત થાય છે, તે રીતે જાહેર હોય છે.

પેહા કરેલા અને જુસમાની જગતમાં તેની ઓલાદ (તેમના વંશ મુજબ) એક સરખી હોય છે, કે નેથી આપની જગ્યા દીકરે લે છે, તેજ મુજબ રૂહાની અને અમૃ દુલાહી જગતમાં ઘને છે, એમ (વિરુદ્ધયો) શરીયતના કાનુન મુજબ અને અહુલે તરતુખ-વ્યવર્સિથત દરજના ધારીયો તેમને ને તાયાલીમ (શિક્ષણ) મળેલ હોય છે તે આધારે અને અહુલે વહેદત યાને હુજારે ધલાહીની મદદથી ખર્દું હોવાનું ખાત્રીપૂર્વક માને છે.

એ સાથે એ પણ જાણુકું જરૂરતું છે ક (છમામની) આ ત્રણે પ્રકારની મોળુદ્દારી ધર્માશી (માયાવી) હોય છે, નહિ કે હકીકી; એથી ઉદ્દુ જે (તે હેખાય છે તેજ મુજબ) તે હોત તો, શક્ય (મુમકિનાત)ની જગત ઉપર તેની હુકુમત હોત. માયાવી (ધર્માશી) એ ચીજને કહેવામાં આવે છે કે જે (કેટલીક રીતે) એક ચીજના જેવીજ હેખાય છે પણ તાત્ત્વિક રીતે તે જેના જેવી હેખાય છે તે ચીજથી જુદીજ હોય છે જેમકે મૃગજળ પાણીના જેવું હેખાય છે અથવા અરીસામાં પડતું એક પ્રતિભીમબ (કે જેમ તે હેખાય છે તેથી) જુદીજ વસ્તુ હોય છે. હકીકી તેને કહેવામાં આવે છે કે જે એવું કાંઈક છે કે જે ખરેખર ખૂબ વસ્તુ હોય છે; જેમકે પાણી (કે જેના જેવું મૃગજળ હેખાય છે.) અથવા તે ચીજ (કે જેનું પ્રતિભીમબ) અરીસામાં હેખાય છે.

રહિસ હસન પોતાની કવિતામાં કહે છે કે—

“આ જગતમાં રહું એક એવી હસ્તી છે કે જે માનવ નાના આગળ મનુષ્યોને એક માણુસ તરીકે હેખાય છે.

માણુસના રૂપમાં હું છે અને મનુષ્યો સાથે હું વસે છે.

હારો ખરો રહેરો બતાવ્યા વગર હું મનુષ્યો વચ્ચે આવે છે; (કારણુ કે) હારા નિર્મણ અને નિર્ગુણ તત્ત્વ તરીકે હું બધાં (૩૫)થી પર છે.

જ્યારે હું માણુસો વચ્ચે (હેખાય) છે ત્યારે હું એક મનુષ્ય છે, જ્યારે હું રહુાનીયામાં (હેખાય) છે ત્યારે હું રહુ છે.

હું તેમને તેમની હુરતી અશે છે તેમજ તેમના ઉપર હું અમલ ચલાવે છે.”

અને તેજ રહીસ ખીલુ કવિતામાં કહે છે કુ-

“સિક્ષાતે ઈઝારી (માયાવી) ગુણ હણને કુમ પ્રાપ્ત થયો?

અને જગત માટે તેઓ શા માટે અગાણુત બન્ધા? તેનું કારણ એ છે કે હરેક ધર્મ લલે પણી તે સાથે હોય યા ખોટા, સારો હોય કે નરસો તેમાં (ભજવાની) પોતાને ચોખ્ય લાગે તેવી રીતો દાખલ કરીને તને જુહા જુહા નામે ખોલાવે છે.

આ બધાં નામો અને શુણો કે એ દેખાય છે તેનો “હું છુપો ખણનો હતો” એ કહેતીના હાના આડો સાથેનો એક અગ્નિચો જિગી નિકલ્યો છે. હું આ બધામાં ભાગ લે છે; ઈકાત હારામાંથીજ આ બધાની હસ્તી ઉદ્ઘાટવે છે અને વંશ પરંપરા ટકી રહે છે.

પરંતુ હકીકતી આંખો તો હને બધાં શુણો અને બધાં નામોથી પર એવા હારા ખરા સત્ત્વ રૂપનેજ જુયે છે.”

અને ખવાળ નાસિર કહે છે કુ-

“એ હું કે જેની હસ્તીને લીધે જગતનું હોય થકય છે;

“એ હું, કે જેના આશ્રયે માણુસ જાતને અમાન મળે છે:

“માણુસ સ્વરૂપમાં હું ખુદાવન્હતાલાના તુરની જહુરાત છે.

“અને આકલથી જોતાં હું જગતની વિવિધ પ્રકારની ઉત્પત્તિયોજાનાં મૃળા રૂપ છે.”

“બધી મહિલાકાતની આંખોથી હેખાતો રહ્યું આવે છે, પણ રહારી લેદારી શક્તિથી રહ્યું અફલેકુલથી પણ અપ્રગટ રહે છે.

“ત્રણું જગત રહારી સાથે છે અને રહ્યું બધાં (જગત)ની સાથે રહે છે.

(રહાની અને જુસમાની) એઉં જગત રહારામાંથી ઉદ્ભબે છે.

“પણ રહ્યું તેમાંના બધાથી પર છે.”

એથી એ સમજવું જોઈએ કે આ જગતોમાં ઈમામની જહુરાતજ તે તેના ખરા કારણું રૂપ છે એ સિવાય બીજુ કેંઠ ચીજ નથી.

૭. હુજારતના મરતખાની વ્યાખ્યા.

ઈમામની શનાખતની બાબત સાબિત કર્યી પછી હવે હું હુજારતની શનાખતનો વિષય શરૂ કરું છું.

આ જાણી લો કે એ શખસને હુજારત કહેવામાં આવે છે કે જેણું અને ઈમામનું ખૂળ સત્ત્વ રોઝે સાખત (અનાદી કાળ)થી એકજ હોય છે અને આ કુનિખામાં તેની જહુરાત અહૃતે તરતીબ યાને

વ્યવસ્થિત દરજાવાળા લોકો માટે હોય છે કે કેચેથી તે પોતાના (શક્ષણુથી તેમને તાલીમ (શક્ષણ) આપીને તેમને છુમામની શનાખત કરાવે; કારણુ કે છુમામ પોતે તે (શક્ષણ) ધારણુ કરવા (ની જરૂરત)થી અથવા તે ખીંબને આપવાથી મુક્ત હોય છે. કુંજત ને કે પોતે તેવું (શક્ષણ ખીંબ પાસેથી લેવા (ની જરૂરત) થી મુક્ત હોય છે, છતાં ખીંબને (શક્ષણ) આપવાની ઝરણથી મુક્ત નથી હોતા. અને હાઈ અને એના પછીના દરજાવાળાઓ (ખેડુ ઝરને માંથી) મુક્ત નથી. નવા મુરીદોને, ખીંબઓને તાલીમ આપવાની રહ્યા નથી પણ તેઓએ તો તાલીમ લેવાની હોય છે.

એ મુજબ એ ચોકખે ચોકખું સાબિત થાય છે કે કુંજતે, શક્ષણ આપવાની જરૂર છે અને ખીંબાઓએ (શક્ષણ લેવું અને ખીંબને આપવું અથવા પોતેજ કણુલ રાખવું એ જરૂરનું છે. ને તે બાહેર થક્ષ (શક્ષણ ન આપે તો અહુદે તરફી મ મુક્ત મેળવવા અને આખરતમાં સર્વપ્રથુંતા મેળવવાથી બાતલ રહે અને ને એમ બને તે! આ જગતની ઉપરિતને। હેતુ સરે નહીં.

૮. કુંજરતની જરૂરત માટે અકલી હવીએ.

કુંજરતની ભદ્ર વગર ઈમામને ઓળખાણું અથડકય છે એ સાખિત કરનારી ધર્ષાચે અકલી તેમજ નકલી હવીલો છે.

અકલી હવીલો નીચે સુઝખ છે.

જે ચીજ હસ્તી ધરાવે છે તેની કમાલિયતનો શુષ્ઠુ તેમાં રહેલા બળથી, ઝડારથી ધકો ભારવામાં ન આવે ત્યાં સુધી ગતિમાં આવી શકતો નથી. જે એમ નહિ હતે તો તેનું પરિણામ ખર્ચિત એજ આવે કે બધા સ્થુળ શરીરો કે જેમાં ચલન શક્તિ પ્રણ્યુપણું હોવાનું માનવામાં આવે છે, તે તેની પાછળ રહેલા ચૈતન્ય એટલે કે જેમાંના કેટલાંક વનસ્પત ચૈતન્યો અને બીજા હૈવાની અને મનુષ્ય ચૈતન્યો છે તે, કર્રજ પાડયા વગર આપ મેળે હુલન ચલન કરી શક્યા હોત. જ્યારે શરીરો કે જે તેનાજ જેવી રૂહાની જરૂરને આધિન છે અને જે તેના મૂળ નસુના રૂપ છે, તેની આભતમાં જે એમ બને તો, કુંજરતની ભદ્ર વગર કાંઈ પુણું રૂહાની હુલચાલ સંભવે નહિ; કારણું તેવી હુલચાલ બદીમાંથી (નિકીની) સર્વપૂર્ણતા તરફની પ્રગતી

અને જેએ કાબેલ હોય તેમને તે (શક્ષણ) ખેંચાડવા માટેની હોય છે.

૬. કુંજતની જરૂરત બાબતમાં નકલી દલીલો.

ખેલાં તો નકલી દલીલ શરીયતના (શક્ષણ કે જેને શરીયતી લોકો “કલામે અલલાહુ” અને “કલામે રસુલ” કહે છે તેમાંથી મળી શકે છે; તેમજ અહુલે હક યાને હકીકતી લોકો કે જેએ શરીયતથી વિરુદ્ધ બોલ્યા હોય તેવા લોકો જેવાકે હકીમ સુનાઈ, હકીકત જાહેર કરનાર (જલાહુદીન રૂમી) શયેખ અત્તાર અને એવા ખાલ લોકોના કલામમાંથી પણ મળી શકે છે. અને વળી એવા અહુલે બાતિન યાને બાતિનપરસ્ત લોકો કે જેમને ખુફાઈ ગેરણું મળે છે, એમના કલામમાંથી પણ (એવી દલીલો) મળી રહે છે. આ જો કે તેમના પોતાથી વિરુદ્ધ પડે છે છતાં તે તેઓ સમજુ શકતા નથી. ઈમામ પોતે જ્યારે સમૃદ્ધિ રૂપમાં હોય છે ત્યારે તેમના તરફથી અથવા તેમના કુંજત કે જે હમેશાં સમૃદ્ધિપણે જાહેર હોય છે તેમના તરફથી (અનંત) સત્યના ગુદાર્થના ખુલાસાવાળા (શક્ષણમાંથી પણ એવી દલીલો મળી રહે છે.

જ્યારે જ્યારે કુરાને શરીરમાં શરીરતન્ની સાહી ને
સીધી તથાલીમમાંના મહેતર, લુધ્દિલ, મિકાયેલ,
હશ્રાફ્લ અને આજાછલ બોલાય છે ત્યારે ત્યારે તેનો
ખરી અર્થ અને તેની મિસાલ જેમ હવે પછી ખુલાસો
કરવામાં આવશે તે સુજાપ ‘હુજજત’ થાય છે; ઠારણુ કે
“ફ્રસ્તા” તાવિલી અર્થમાં અહુદે વહેદત” યાને
હુજજત છે, બીજા કોઈ નથી. અને જ્યાં જ્યાં “દાઇ”
વિષે કહેબાયું છે તેનો અર્થ પયગમણર છે જેમકે
કુરાને શરીર (સુરા ૩૩ આ. ૪૬)માં એક આયત છે કે—

“અને ખુદા તરફ તેના હુકમથી બોલાવનાર,
અને એક રોશન દીવા તરીકે મોકદ્યો છે.”

અને તે કોલ સુજાપ તે ૬૦ મહિમદ (રસુલ સ.)
લુધ્દિલ મારફત વધ્ય મેળવતા હતા યાને તેઓ પોતે
એક ધર્મ પ્રચારક (દાઇ) હતા અને તેમને સલમાન
મારફત ક્ષયનો મળતાં હતાં અને તેમણે ફરમાંયું છે કે—

“સલમાનના ડિલમાં જે છે તે જો અખુઅર જણી
જય તો તે તેને ખરેખર કાંકર ગણો.”

એનો અર્થ એ છે કે સલમાનના ડિલમાં જે છે તેની
જો અખુઅરને ખરેખર પડી જય તો તેને કંતલ કરી નાંખો.

આમીરુલ મોઅમનીનના વચ્ચનો છે કે “સુલમાન અમારી અહુલખયતમાંના એક તરીકે અમારી સાથે છે. તે ખુદાઈ તુરમાંથી ઉત્પજ્ઞ થયેલો એક સ્વર્ણ છે, તે અમારામાંનો એક લાગ છે (અને) અમારામાંથી છે. ખરા મોભીનતું હીલ એ ખુદાઈ તુર છે પણ કેાઈ પણ મોભીન સુલમાન જોઈલો શક્તિશાળી નથી; જો કે એક મોભીન શાખસ એઉ જહાનમાં હુમેશાં હૈયાત છે.”

(મહાં) હુકીકતનો બાહેર કરનાર રૂમી, (૬૦ ખવાળ) (ખજ અને ૬૦ સુસા (અ૦) સંખ્યામાં ફરમાવે છે કે ૬૦ સુસા ૬૦ ખવાળ (ખજ પાસેથી કમાલિયતને હેઠાંચવાની તથાાલમ લેતા હતા અને શરૂઆતમાં જ્યારે ૬૦ સુસા (અ૦) તેમની પાસેથી હુકીકતી તથાલીમ મેળવી નહોતી ત્યારે ૬૦ ખવાળ (ખજ ના કાયેનો બેદી અર્થ તેઓ સમજુ શક્યા નહોતાં.

જેમ રૂમી પોતાની ભસનવીમાં ફરમાવે છે કે-

“૬૦ ખવાળ (ખજે તે છોકરાનું માણું કાપી નાંખ્યુ; સામાન્ય લોકો તેનો લેદ સમજુ શક્શો નાંહ; ૬૦ સુસા (અ૦) કે જેઓ પોતામાં અધું છદ્દમ અને હુક્કર હોવા હતાં, તે લેદ પામી

શક્યા નહું યાને તે લેછ તેમનાથી છુંઘો રહ્યો તો,
પાંઘો વગરના તું, ઉડવાની કોશેશ મ કર !”

આ વાતના ટેકામાં હુક્કીમ નીઓસી કહે છે કે—

“જો એ લેદના અરાને પાર કરવો રહેલી
વસ્તુ હોત તો, હું સુસા કલિમુદ્દાહને હું
ખ્વાજ ખૂજ પાસેથી શા માટે પાછા ચાહ્યું
જરૂર પડયું ?”

હું આદમ (અઠ) તું હંડેસ્ત, હું તું પેગરમરની
કિર્તી, હું હુંપ્રાહુમ પેગરમરનું સ્વભૂનું, હું હુસા
રૂહ અદ્દાહ અને ધીથી મરીયમ, હું સુસા
(કલિમુદ્દાહ)નો કોહે તુર, હું મુસ્તાક્ (રસુલ સું)
ના જુખ્રલ, આ બધા હુજજતના સ્વરૂપો છે. જાહેરી
દોકો આ બધી દીસો)ને કખુલ રાખે છે, પણ તેનાં
તાવીલી અર્થ સમજતાં નથી: જેમકે અમીર સૈયદ
અલી-ઈ વાયેઝ, એક જાહેર પરસ્ત શખસ, હું
અલીની તારીક્રમાં બનાવેલા કસીદામાં કહે છે કે
“એક વખત હું રસુલ (સું) બેઠા હતા અને
હું જુખ્રલ એમની બાંધુમાં (બેઠા) હતા. આ પ્રસંગે
અમીરુલ મોાયમનીન હું મૌલા મુરતજાઅલી હરવાળ-

માંથી હાખલ થયા અને હું જુખિલે તેમની તાજીમ કરી યાને તેમને (ગલા થઈ) માન આપ્યું. હું રસુલ (સ૦) એ તેને પ્રધ્યું કે આટલા નહાનકડા ખચ્ચા માટે તને આટલો ખધો પ્રજય લાવ કેમ છે? આના જવાબમાં હું જુખિલે કહ્યું કે મારી હુસ્તીની શરૂઆતમાં એ મારા ગુરુ હતા.” એટલે હું રસુલ (સ૦) સ્વાલ કર્યો કે તને પેહા થયા કેટલો જમાનો થયો?

હું જુખિલે જવાબ આપ્યો કે-

“જો કે મારા ઉમરના વર્ષોની (ખરાખર) સંખ્યાની મને ખબર નથી, છતાં, ઈલાહી તપ્તના એક શાણુગાર—એક તારાની મને ખબર છે, તે એક એવો તારો છે કે જે દર ત્રીસ હુલર વર્ષો એક વખત જિગે છે અને મહાન અને આલા, ખુદાઈ તપ્ત (અશ્રો) માંથી જિગે છે, તે જમાનાથી તેની (ખુદા તાઓલાની) કુદરતમાંથી હું પેહા થયો છું (અને) તે સિતારાને મેં ત્રીસ હુલર વખત જોયેલ છે.”

વળી કહે છે કે “જો કે ખીજ ક્રિસ્તાચ્ચોની માઝું જુખિલ પણ પક્ષીના રૂપમાં હોય છે પણ તે દિવસે તે હું રસુલ સ૦ પાસે મનુષ્ય રૂપમાં વેખાયો

હતો અને માણુસની માર્ક હું પૈયગમની બાળુમાં બેઠો હતો.” હકીકત એ છે કે દ્વારા દ્વારા “અસ્ત્ર” (મુળ) છે અને લાભિલ કે જે તેને અનુસરે છે તેમજ મુસ્તકી કે જે હું લાભિલને અનુસરે છે એ બધા હુમેશાં જહેરમાં માણુસ સ્વરૂપેજ હોય છે અને ત્યાર પછી જ્યારે મુસ્તકી હુંજગત તરફના જ્ઞાનનો સ્વિફ્ટાર કરે છે ત્યારે તેમનું હકીકતી રૂપ એક થઈ જય છે. ઇંતા હું મુસ્તકીજ નહીં પણ અહુલે તરતીમાંથી જે શક્તિશાળી હોય છે તે પણ તેમાં મળી જય છે; પણ બીજા હરજનવાળાઓ કે જેઓ તેનાથી ઉત્તરતા હોય છે તેઓ, જેવા એના જેવું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે કે તરત્તજ તેમની સાથે મળી શકે છે.

અહુલે શરીરિતમાં જે હૃદીસો મશહૂર છે તેમાં એક હૃદીસ છે કે જેમાં હરજ કરવામાં આવેલ છે કે “કોઈએ હું બીધી આયશાને પ્રછયું કે ‘હું રસુલ સૂં કહે છે કે અમુક રાતના તેઓશ્રી આસમાનમાં ગયા અને ઝલાણુ ઝલાણુ જેયું એ શું ખરું છે?’ જવાખમાં હું આયશાએ જવાખ આચ્યો કે ‘મેં ઝડ્પા એટલું જેયું છે કે તેઓશ્રી ધરમાંથી પહુંચ

ગયા અને એટલા જઈ તેઓશ્રી પાણિ ફર્યા કે જ્યારે તેઓશ્રી બહાર જતા હુતા ત્યારે તેમના કપડાનો છેડો લાગવાથી કુલમાંથી પાણી ઢોળાવા લાગ્યું હતું તે હજુ ઢોળાતું હતું; અને તેઓશ્રી કહે છે કે કુલપ્રલ સંદેશાએ લઈને તેમની પાસે આવે છે એ સંખધમાં હું કંઈ જાણુતી નથી. હું ફરી એટલું જાણું છું કે ચેલો ઉધાડ પણો સલમાન પ્રસંગોપાત આવે છે અને તેમને ખાતરીમાં કંઈક કહે છે અને તે ખાદ થોડાક વખતે ૫૦ રસુલ (૮૦) એમ ફરમાવવા માંડે છે કે કુલપ્રલ નાભિલ થયો અને ખુદાના રહેંની ફલાણી ફલાણી બાબતો મને કહી.

કુંકમાં, શરીરીયતના પાખંહ જાહેર પરસ્ત લોકોની બધી હુદ્દીસો શાકી પૂરે છે હું કુલપ્રલ ખરી રીતે સલમાન છે, પણ તેઓ આ આખત સમજુ શકતા નથી અને અહુદે હુક યાને હુકીકતી લોકો કહે છે એ પણ એટલી જ યોજસ સાખિતી છે. જેમકે ધમામે ફરમાયું છે કે “સલમાન મારઃમાંથી અને હું સલમાનમાંથી છું:” બીજુ જગ્યાએ તેઓશ્રીએ ફરમાયું છે કે “સલમાન બહેસ્તના દરવાજમાંને એક છે. જ્યારે બહેસ્તનો દર-

વાંને એક માણુસ છે ત્યારે તેની બધી જગ્યા પણ એક માણુસજ હોવી જોઈએ. બીજી જગ્યાએ તેઓ શ્રી ઝરમાવે છે કે “સ્લામાન અહેસ્તનો દરવાનો છે” પણ તેઓ શ્રી એમ નથી કહેતા કે તે “અહેસ્તનો રહુ છે.” કાઇ બીજી જગ્યાએ તેઓ શ્રી ઝરમાવે છે કે “જ્યાં જ્યાં તેઓ મારી શોધ કરે, ખાડો, મેદાનોમાં, રણ વગેરેમાં ત્યાં ત્યાં દરેક જગ્યાએ હું મારા હોસ્તો સાથે છું.” અને દરેક કે જેને તે પોતાનાં હુકીકતી સવરૂપનું શાન બક્ષે છે યાને પોતાની શનાખત બક્ષે છે તેને ઈમામ સાથે શારરિક રીતે સંસર્ગમાં રહેવાની જરૂર નથી હોતી; આજ કિયામતે બુઝગ્યો છે.

એક બીજી જગ્યાએ તેઓ શ્રીએ ઝરમાંયું છે કે—
“તું મારો ઝરમાન ખરદાર બન (યાને મારે શરણે આવ) અને હું તને મારા જેવો બનાવી દઈશ.” એટલે
“તું મારી ઝરમાન ખરદારી કર એટલે તું મારા
પોતાના જેવો—જેવો સ્લામાન છે—તેવો બની જશો.”

રહસ હસન કહે છે કે—

“તું એક છે કે જેનો આ દુનિયામાં
દરવાનો હુંજરત છે. એક સો લભર જખાનથી

(એમ કંઈ શકાય કે) તે તારા જોવો ન છે;
અને તું કે સત્ત્વમાંથી અનેલો છે તેમાંથીજ
તે ઉપક્રમ થયેલ છે. તેનું મુકામ કે જે એટ
કમાન જેટલી (યાને ઉત્તરથી દક્ષિણ અને
પૂર્વથી પચ્ચિમ જેટલી) લંખાઈ માઝું છે
ડહાપણું એમ કહે છે કે તે ખાલી અને ભરેલી
(બધી જગ્યાએ) છે.”

અને તેજ લખનાર બીજુ જગ્યાએ કહે છે કે—

“સલમાન ફારસી કે જેની મારકૃત આ શ્રુટિ
ઉપક્રમ કરવામાં આવેલ છે તે અલીની શનાખત
મેળવવાનો હરવાનો છે. આવો આપણે (આ
કવિતા) તેનું નામ લઈને શરૂ કરીયે. તેણે ચેતે
ખુદાના રહેરાના પુન્ય લાવ ખાતર એટલા માટે
સિજદો કરો કે આપણે ખુદાવનંદતાલાના
રહેરાની પુણ કરવા સિજદો કરીયે.”

અને હુકીમ નીઝારી ફરમાવે છે કે—

“એ ખુદાવનંદતાલા, મોટ! સ્પૃઠીકરણમાં કે
ન્યારે તેં તારા ભેદનો પડહો કાઢી નાંખ્યો છે;
નો કે તેં ખાતુનમાં અહુરાત ફરમાવી છે, તેનું કારણ

એ છે કે, (કિયામતના) પડધમે તેં તારા
હુજરત માર્ગેત વગડાવ્યા છે.”

તેજ કવી નીચેની મુનાજાતમાં કહે છે કે—

“નથીયો અને તારા હુજરત કે જેમણે
તારી હઆવત (પ્રચાર) નો રસ્તો તૈયાર કર્યો છે
તેની સત્યતાને ખાતર—”

હકીમ સનાઇ હસ્કન્દર (ની તબારીક) ની એક
કવિતામાં, હુજરતની હઆવતમાં શરીક થવાની રીતને
લગતા ધ્યાનમાં કહે છે કે—

“હુનિયામાં સત્ય માન્યતા (મુસલમાની) મારી નજરે
એટલા કારણુસર મશહૂર યદ્ધ કે, મને
કહેવામાં આવ્યું તે મુજબ તેનો મહાન” રહેખર
તે છે કે જે “મૌલાનાનો દરવાણો (બાબ) છે.

વળી ખવાળ નાસિર ફરમાવે છે કે—

“જ્યારે તેનો હુજરત પહેલું રણશીંગડુ
(સુર) કુંકશે ત્યારે તે જાનીયો કે જે હજુ જીવતા
હશે તેમને મારી નાંખશે અને જ્યારે તે પોતે
કિયામતનું રણશીંગડુ (સુર) કુંકશે ત્યારે જેચો અજા-
નતામાં ભરી ગયા હશે તેમને તે જીવતા કરશે.”

બીજુ કવિતામાં કહેલું છે કે—

“જે કોઈ આ દુનિયામાં સચ્ચાધીના હુંજતને
શક વગર નથી એળખતો તેને જોવાની આંખ
નથી; તે એક બૃધાં આંધળાઓમાં વધારે
આંધળો છે.”

ખ્વાજા કાસિમ સુસ્તરી કહે છે કે—

“મેં મારા જમાનાના ઈમામની શનાખત
એક એવા માણુસની મહદ્દ્ધી મેળવી કે જે રોતે
એકલા ખુદાના બેનજીર નામ જોવો છે.”

તે શખ્સ હુંજત છે અને બેનજીર (અતુલાત્મક)
નામ કે જે ઈમામનું નામ છે તે પણ હુંજત છે
કારણ કે (ફક્ત) તે ઈમામનું ખરું નામ છે અને
તેના તરર્ફથીજ ઈમામની શનાખત હાસલ કરવાનું
શક્ય છે અને નિંઠ કે ખીજ કરવાની નામીથી.
આ ફ્રિરકાના લોકોમાં જે ચાલુ કાંઠો અને કિતાબો
છે, તેના મોટાં ભાગમાં જે ગુણ શક્ષણું છે તે એ છે કે
“દ્વાળુ દ્વાર” અને ઈમામની “શનાખતનો દરવાનો”
તે હુંજત છે કે જે ઈમામની આત અને તેના નામ

તરફ હોરી જાય છે અને (સાધારણ સણ્ણ મનુષ્યો
માઝે) જે કોઈ હરવાળમાંથી આવે છે તે ઘરમાં દાખલ
જાય છે અને જે તેમ નથી કરતો તે તેની અંદર દાખલ
યાદ શકતો નથી.

બેઠનાં પ્રકૃતિ અને હકીકી સત્ત્વ સરખાં જ છે.
આ સિદ્ધાંત કેટલીએક વખત સાભિત કરવામાં આવેલો
જે જે એમ નહીં હતે અને તેઓ બન્ને એક ન હોત
તો, તેમાંનો એક ખાલિક હોત અને બીજો મખલુક;
પણ ખાલિકની શનાખત મખલુક પાસેથી મેળવી શકાય
નહીં. આ ચાલુ ક્રિકા અને બીજા જાહેરી ક્રિકાએના
શાક્ષણ્યમાં એજ ઈરક છે. અડુલે જાહેરી યાને શરીયતના
પાખનંદ લોકો એમજ કહે છે; જે કુ તેઓ તે આ
અનુમાનો સમજુ શકતા નથી.

નેમકે-

“એ મારા પીર, એ મારા ખુદા, તારી મદદથી
હું સત્યને જાણી શક્યો છું; એ મારા ભોગીયા
અને રહ્સતો અતાવનાર, તારી મદદથી મસે સત્ય
મળી શક્યું છું.”

વળી કહેવામાં આવેલ છે કે—

“ઇલાહી મર્હો પોતે ખુદા નથી પણ તેઓ
ખુદાથી જીવા નથી.”

એક બીજુ ઐયતમાં કહ્યું છે કે—

“તારી આંખ કમણેર હોવાને કારણે, પ્રાર્થના
કરવા માટેનું હેઠું સાધન તારા પીર હોવા જેધાએ.”

૧૦. ઇમામ અને હુજાર સુણ સત્ત્વમાં એકજ
છે પણ શાર્દીક-જાહેરી સ્વરૂપમાં જીવા
હેખાય છે તેનું શું કારણ છે ?

ને કેાધ સ્વાત કરે કે તેઓ તેઓની સુણ પ્રકૃતિ
તરીકે એકજ છે પણ શાર્દીક સ્વરૂપે જીવી જીવી
હુસ્તી ધરાવે છે તેનું શું કારણ ? આનો જવાબ એ
રીતે આપી શકાય.

(હેલો) ખુલાસો આ છે. એકની તરફેણુમાં બીજો
પ્રચાર કરે એ ખાતર ને તેમના શરીરે જીવા જીવા
ન હોય તો સાધારણું વોડોમાં એવો શકું પેઢા થાય
કે, અને તેઓ એમ ધારે કે તે પોતાની તરફદારી
કરવા તેમને સામેલ થવા આમંત્રણ આપે છે, તેમાં

તેનો કાંઈક મહિન હેતુ હોવો જોઈએ, પણ જ્યાં સુધી તે બીજાની તરફે ખુલ્લે ખુલ્લો પ્રચાર કરે ત્યાં સુધી લોડો, પોતાના લાલ માટે એમ કરે છે એમ નહીં માને, કારણું કે તેઓ બજે એકજ છે એ વાતથી તેઓ અજ્ઞાન હોય છે. તેઓ આલમે કસરત યાને જનસસુદ્ધાયમાં રહે છે અને સુખારક (કૃતાખો (કૃસુલ સુખારક) માં જે કલેવામાં આંદ્યું છે તે ઉપરથી આપણું મૌલા અને તેના હુંજુતના મજહુણની સરચાઇની સાંખ્યતી શોધી કાઢે છે. હવે જો ધમામ અને તેના હુંજુત એકજ મજહુણ અને દાખાવતમાં ન હોત તો તેનો ખરી રીતે અર્થ એ થાય કે તેમનો આ હીન અને હુકીકત બેઠ જીદા જીદા છે અને જો વધવધ ધર્મ જીની લય તો પછી જે અથવા ઈકોતેર (ક્રિસ્ટા) હોય તેમાં કાંઈ ફરક પડતો નથી.

બીજો જવાણ આ છે. જો તેમના શરીરો જીદા જીદા ન હોત તો કે જેમાનો એક વ્રણે જહાનમાં પોતાને જાહેર રાખી શકે અને બીજો ઇક્તા હુકીકતજ નિહાયા કરે તો અહુલે તરતીબ ચાને લક્ષ્યનો કે જેઓ હુક રાહુના શોધકો છે તેમના મજહુણમાં તેના

પ્રચારના સાચા ગુણ માટે શક ઓસો થાય.

આ સુજબ અડલી અને નકલી દલીલોથી એ બાધતનો ખુલાસો થઈ ગયો છે કું ધર્મની રાત્રાના છ હજર વર્ષોનાં ઈમામની શાનાપત્ર, કુંજતની મહદ વગર કુમ મેળવી શકાતી નથી ? !

૧૧. કુંજતનું અદ્ભુત જ્ઞાન.

હવે એ જણવું અગત્યનું છે કે તેના મોઅલ્જાની નિશાની કંઈ છે અને તે શા માટે (ફોટો) હકની (જગત) માં જાહેર થાય છે ?

તેનું રહેલું કારણ નીચે સુજબ છે.

હું તેના મોઅલ્જાની નિશાની બાધતના ખુલાસાથી શાર્દી કરીશ. કુંજતે કાંઈક (નિશાની અથવા એવો મોઅલ્જો અવશ્ય ધરાવવો) જોઈએ કે જે પેઢા થયેલમાંથી કુંઈ અથવા રૂહાની હુસ્તીમાંથી કોઈથી એ બની શકે નહિ. મોઅલ્જા (સાધારણ રીતે) હમેશાં એ પ્રકારના હોય છે. એક તો એ કે જે શાર્દીક શાંકાની (કુથાથી કરવામાં આવે અને ખીંચે તેના (અદ્ભુત) જ્ઞાન અને દલીલોથી કરવામાં આવે; આ એઉ પ્રકારમાંના હરેકમાં

૩૬ શનાખતે દુમામ વાને દુમામની ઓળખાણ

અસલના જેવું આખેહુય બતાવી શકાય થાને (એવી કુયા કરવામાં આવે કે જે) તેના જેવું હોય પણ ખરી રીતે તે, તે ન હોય.

મોળુઝો કે જે શારરિક શક્તિની કુયા ઉપર આધાર રાખે છે તે ભૌતિક જગતમાં બને છે જ્યારે જ્ઞાન અને સમજવવાની શક્તિનો (મોળુઝો) માનસિક વર્તુલમાં દૃખ્યાય છે. દરેક પ્રાણીમાં કુયા અને શક્તિ તેમના ભૌતિક ખાજુને લગતાં હોય છે કે જે તેઓ તેમજ હુનરાત બેઠ ધરાવે છે. જે કોઈ એવો માણુસ હોય કે જે આખી દુનિયાને તાખે કરે અને આખી આહમ જીતનો નાશ કરે તો તેનાથી બીજુ કોઈ વધારે શક્તિ હોઈ શકે નહું; અને આવી (મહાનમાં મહાન) સ્થિતિમાં હોવા છતાં તેને એક સાપ અથવા સિંહ મારી નાખે એથી કંઈ કોઈ એમ નજ કહી શકે કે એક સિંહ અથવા એક સાપ કે જે હૈયવાન જીતના છે તે માણુસ કરતાં વધારે ઉંચ કોઈનાં છે.

અને એ મુજબ (શારરિક મોળુઝો) એક હૈયવાન પણ કરી શકે, (એ મુજબ ભૌતિક જગતની ખાજી જીતોમાંથી પણ બની શકે,) જેવા કે ક્રણ ઉપરની કરી

શકે એવા છોડ, દીપન્દ્રાચો ઉપર અસર નિપળવી શકે એવા ખનીને, અર્ગન, પવન, પાણી, જમીનમાંથી પણ ઓ થઇ શકે. (કુંકમાં) કુનિયા ઉપરની કોઈ પણ એકજ વસ્તુ કોઈ એવા નવાઈ પમાડનારા અને નવિન (વલ્ક્ષણુતાવાળા લૌતિક શુણો) અથવા કુયા ધરાવતા નથી કુ જેમાં ખીજાએ ભાગ લેતા ન હોય.

જ્ઞાનના મોળુઝાની નકલો પણ ધણ્ણા (જીવંત પ્રાણીયો) કરી શકે છે; જેવા કે જાહુગરે, ધંતરમંતર જાણુનારા, મેલી વિદ્યાનો પ્રયોગ કરનારા, સંતપ્તૃષ્ઠેના મોળુઝા, નજીબીયો, ભવિષ્ય વેતાએ, હજરત જેનારાએ વગેરે આ શ્રૂદ્ધિની છુંણી ખાખતો જાહેર કરી શકે છે. એ ઉપરથી સાક્ષ સાક્ષ સમજય છે કુ જેની નકલ થઇ ન શકે એવો મોળુઝો અને એવી નિશાની કે જે કોઈથી પણ ખતાવી ન શકાય એ છે એ જ્ઞાન કે જે જુઠને ૨૬ કરનાર અને સત્યતાને સ્થાપન કરનારું છે, તે કુંજત ધરાવે છે અને જે ધમામ (ની શાનાખત કરાવનારું) છે; અને જે અક્લવાન છે તે તેનો જરાએ ધન્કાર કરી શકતો નથી.

ખીંલે કોઈપણ કરી ન રહ્યે એવો આ મોળુઓ
છે અને આ આસ્ત્રીજનક શક્તિ ઈકા હુંજરતમાંજ
છે. હુંજરત એ કલામે હુક છે અને તેનો એ મોળુઓ
શારોરક કૃત્ય નઈ, પણ એજ મુજબનું હોય છે: એને
લગતી ઘણું દલીલો છે. જાહેરી લોકોનું (શક્ષણું) કે જે
“અઓઅામ” ગણુાય છે તેમાંથી તેમજ “ધર્મે ખાતિન”
કે જે “અઓખાસ” ગણુાય છે તેમાંથી આવી દલીલો
મળી આવે છે.

શરીયતના પાખના લોકોના કુરાને શરીઝના જાહેરી
(શક્ષણુની એવી ઘણું આયાતો (કુ જે) આ કેદ્યત ખૂરવાર
કરે તેવી) છે, તેમાંથી એક (સુરા ૫ આ. ૬૬)માં કહેલું
છે કે “રસુલનું કાય એધ આપવાનું છે.” એની
મતલખ એ થઈ કે ૬૦ રસુલ સ. એટલે કે ૬૦
લુખ્ખલ પાસેથી ઈકા સંહેશો કે જે સત્ય ખુદા
તાત્ત્વાની વહેદતના સિદ્ધાંતના શક્ષણુ આપવા સિવાય
ખીંલું કાંઈ નથી તે મેળવવાનુંજ રાકય છે વધારે
કાંઈ નઈ.

૬૦ પૈયગરખર રસુલ સ૦ ની એક હઠીસ પણ
છે જેમાં કહેવામાં આંદ્યું છે કે “અમે મના કરી

છે—પણ અમે એ હુક પાછો આર્યો, છે—તેમનેઃ ખોરાક
અને ગીણું જ્યાં સૂધી કે તેઓ પાતાના શ્રુજનહાર
અને માલિકને ઓળખે.” એની મતલબ એ છે કે કે
જેઓએ (ઈમામની) શનાખત નથી મેળવી તેમને માટે
જે ચીલે શરીયતની રૂપે હુલાલ ઠરાવવામાં આવી છે
તેની પણ મનાઈ ફરમાવવામાં આવી છે; પણ શનાખત
મેળવનાર માટે જે ચીલે શરીયતના સિદ્ધાંતની રૂપે
હરામ છે તે હુલાલ ઠરાવવામાં આવી છે જેવી કે
શરાખ વગેરે; પણ આવી શનાખત મેળવનાર એકજ
દ્વાય છે અથવા તથાલીમ બાખતમાં તેમના બરોખર
દ્વાય છે તેઓજ.

સત્યના બાતની સિદ્ધાંતોમાંથી જે સાખીયો
મળે છે તે હુંજાત અને ફાઇયોના બોલો છે. “હેલું
તો મહાન રૂધસ કહે છે કે—

“જે કુંનિના હુકમથી તું આ હુનિયામાં
શરાખ પીએ છે, તેનો મર્યાદા કુરાને શરીકની (સુરા
૭૬ આ. ૨૧) સુરામાંના પાંક પીણું જેવો સમજજે.

ને કોઈ મહોં હકના ઇરમાનથી શરાખ પીએ
છે અને તે બીજાને આપે છે, તે હલાલ ખને છે,
એટલા માટે તેની મનાઈ કેમ થઇ શકે ?”

હક્કીમ નીઝારી કહે છે કે-

“ને તેં રહારા જમાનાના ઈમામની
શનાખત નથી મેળવી, અને તેની શોધ માટે પ્રયત્ન
નથી કર્યો તો, અચિત જાણી લેજે કે રહારા માટે
હાડાં સોણુ અને રહારો, માલ હુરામ છે.”

હવે ને તેના કૃત્ય નિહાળી શકાય તેમ નથી
(અને) મોણુઝા અથવા નિશાની (જ્ઞાય) વગર તેની
શનાખત મળી શકતી નથી તો પછી તેના ઓલો સિવાય
તેની બાખતમાં બીજુ કંઈ ફ્લીલ હોઈ શકે ?

ધણીખરી કિતાએમાં આ પ્રમાણે જણ્ણાવવામાં
આયું છે. “મુહુક્કે, સત્યનું સ્પર્ધિકરણું કરનાર યાને
“સતનો શખ્ષ” (કદમતલ હક) જાનના મોણુઝાથી
ઓળખાવો નોદુંએ. બીજુ કોઈ જગ્યાએ એમ કહેલું
છે કે; “સતશખ્ષ કે જે સત્યતાનો શખ્ષ છે કે જે ઈમામ”

છે તે સ્પષ્ટિકરણ કરનાર યાને હુનજત પાસેથી સાંભળવાની જરૂર છે.” આ પછી તેના હુનજતને માન્ય રાખવાની જરૂર છે. અને આ શખદ ધ્યાનથી સાંભળવાનો હેતુ તેનો અર્થ શાખવાનો છે, કે જે જુઠને ૨૬ કરનાર અને ઈમામ (ની સત્યતા) ને સાબિત કરનાર છે. એજ પ્રમાણે શરીયતમાં “લા ઈલાહુ ઈલાહુ” ના કલમાની સર્વાધ જાહેરી સિદ્ધાંતો પ્રતિપાદન કરનાર યાને ૬૦ મહુમદ રસુલ સાં પાસેથી સાંભળવાની જરૂર છે. આ એઉ શહાહતના કલમાએ જેમાંનો એક શરીયતી અને બીજો હુકીકતી છે તે એઉનો અર્થ જુઠને ૨૬ કરવાનો અને હુકને સાબિત કરવાનો છે: પણ આ મજહુબમાં જ્યાં સ્વધી (વ્યાજધી) હલ્લીલો અને નિશાનીયાથી જુઠાને ૨૬ અને હુક યાને ઈમામનો સ્વકાર ન કરે ત્યાં સ્વધી કોઈને પણ ખરો ઈમાનહાર ગણ્ણી શકતો નથી. કોઈ ઝડપ (શહાહતનો) કલમો પડી જય તેથી તેને ખરો ઈમાનહાર તરીકે કોઈ ગણ્ણુતું નથી; જો કે શરીયતમાં તેમ બને છે અને એથી

“કદમ્બતલહુક” યાને સત્યનો શાખ એક સિવાય શહીદત તરીકે ગણી શકાતો નથી.

૧૨. કંઈ હક માંજ હુંજાત કેમ જાહેર થાય છે? તેનું કારણું.

હવે જ્યારે હુંજાતના મેળજુઝા અને નિશાની કે કે “કદમ્બતલહુક” યાને “સત શાખ” છે તેનું વર્ણન ઘટ્ય ગયું છે એટલે તે ફક્ત હકીકિત (યાને નિરંતર સત્ય) માંજ કેમ જાહેર થાય છે અને જેમ બધા કહે છે તેમ તે, એવા કાચ્ય શા મારે કરે છે કે જેથી સાઝ સાઝ હેખાઈ આવે કે તે શરીયતના ભીલકુલ પાણના નથી? તે સમજાવીશું.

એનું કારણ એ છે કે હરેક હજાર વર્ષના જમાનાની શરૂઆતમાં કે જ્યારે આ જમાનામાં વહીવટ કરનારા અંધારણો ઘડવાના હોય છે ત્યારે હુંજાત ઉપરાંત સિદ્ધાંતો સ્થાપવામાં આગ લેનારા ફક્ત ત્રણ શાખસે જ હોય છે, વધારે નહીં. તે (ત્રણ શાખસ) પેયગમ્બર, ઈમામ અને શરીયતી લોકોના હાકેમ છે. પેયગમ્બરને છીનના બેં સ્વરૂપમાં જહુર ફરમાવવું પડે છે કારણું

ફોના 'હક' માંજ હુજરત કેમ જહેર થાય છે? તેનું કારણ ૪૩

કે તેઓ હુજરતનો દરજનો ધરાવતા નથી હોતા. ક્રમામ ગણે જગતમાં જહુર કરમાવે છે અને શરીયતી લોકોના હાકેમ ઇકા શરીયતમાંજ.

એથી જો હુજરત શરીયતના કાનુનોને તાણે થાય તો તેમના અનુઆધયોમાં "હક"ની તરફેણું કરનારા પ્રચાર સંબંધમાં શક ઉત્પન્ન થાય. અને જો તે શરીયતની જગતમાં (તેમજ ભાર્તિની સર્વને માનનારા લોકો વચ્ચે પણ) જહુર કરમાવવાનું છુંચે તો તે પાણી અને, ખદકે પાણી કરતા પણ ખરાખ. ૬૦ મહિમદ (રસુલ સ.) જેમના જમાનામાં આપણે હૈયાત છિએ તેની શરૂઆતમાં ૬૦ સલમાન કે જો હુજરત હતા તેમણે શરીયતની કોઈ પણ જાતની પાખન્દી કરી હતી નહિ, ખદકે ધરાદાપૂર્વક અને દરેક જણુની હાજરી વચ્ચે (બનશરીયતી કાર્યો કરતા હતા તેડુ કારણ આજ હતું. બધા (વર્ણધિયોએ તેમને હોષિત ઠરાવ્યા છે તેનું આજ ઠારણું છે.

પણ આમીરે (૬૦ મૌલા મુરતાઅલીએ) શરીયતની પાખન્દી કરી હતી અને ૬૦ પેગાન્દર (સ.) ની

વર્ષાત બાદ જો કે ૬૦ સુલમાનને ૬૦ અખુભકરની ઐયત કરવા હીધી નહિ પણ પોતે કરી હતી જ્યારે ૬૦ ઉમર ૬૦ અલીને ઐયત કરાવવા માટે લઈ જતા હતા ત્યારે વિરુધીયોમાનો કોઈ આગળ આવીને ૬૦ સુલમાનને જેમતેમ એલવા અને કહેવા લાગ્યો કે “જે શખ્સ માટે તું બણુંગા પુંક્તો હુતો અને તેમનામાં અસાધારણું શુણો હોવાનું વર્ણન કરતો હતો તેને આવી રીતે ૬૦ અખુભકરની ઐયત લેવા માટે લઈ જવામાં આવે એ કેમ બને છે ?” આના જવાબમાં ૬૦ સુલમાને આકાશ અને જમીન તરફ આંગળી ચીધીને કહ્યું કે “જે તે ધારે તો એને આ અને આને એ બનાવી શકે છે.” પણ ૬૦ અમીર (૬૦ મૌલા મુરતાઅલીએ) તેના સામે રોવલરી દ્રોષ નાંખીને કહ્યું “કોઈએ પોતે જે જણુતો હોય તે બધું કહી હેવું જોઈએ નહિ.” પણ જ્યારે બધા ઈરાનીયો સાથે ગરદન પકડી ૬૦ સુલમાનને ઐયત લેવા માટે લઈ જતા જોયો ત્યારે અમીર (૬૦ મૌલા મુરતાઅલી) આવ્યા અને ૬૦ ઉમરના ઈથમાંથી તેને છોડાવી લીધો અને ઐયત લેવા હીધી નહિ.

ફક્ત 'હક્ક' માંજ હુકમજત કેમ જાહેર થાય છે? તેનું કારણું ૪૫

પોતે શા માટે બૈયત લીધી એનો લેદ એ હતો કે હું મુસ્તકાના વખતમાં તેનો દીન (શરીયત) બધે ઠેકાણે હજુ પ્રસરી શક્યો નહોતો અને (હું મૌલા મુરતજાઅલીની) એવી હૃદિઓ હતી કે એનો એટલો ફેલાવો થવો જોઈએ કે તેને સમુષ્ણું કરનાર વિરુદ્ધીયોના જેવી હાલતમાં રહેવા પામે નહું. આ બાધત તેમણે સર્વથી વધારે અગત્યની માની. જો પોતે જાતે તેના પ્રણું કરનારને અનુસરે નહું તો વિરુદ્ધીયો પણ તેને અનુસરે નહું એટલે મજહુબે શરીયત પ્રણું બની શકે નહું. પણ જેમ હુમણું વર્ષાવવામાં આવ્યું તેમ વિરુદ્ધીયોની હુસ્તી હોવી જોઈએ કારણું કે તેઓ ઝોટા હોવાને લીધે, જો તેમની હૈયાતી ન હોય તો તેમની ખરી હાલતની કોઈને ખખર પડે નહું અને એથી અહુલે તરતીખ પોતાની અસ્થિ મકસદ મેળવી શકે નહું, અને ગૌરવ વિનાના રહી જાય અને મારકૃત (ખરા શાન)ની શોધ કરતા અટકી જાય. હવે જાયારે એ સાખત થાય છે કે વિરુદ્ધીયોની હુસ્તી અગત્યની છે એટલે જો શરીયત કુલ તેમને કુદમ કરતા અને કુર બનતા અટકાવે છે તે, ન હોય તો તેઓ એકુ

માણુસને જીવતો રહેવા હે નહી અને જગત છિત્રલિઙ્ગ
અની જ્ઞાય અને અહુદેતરતીઓને કંઈ ક્ષાયહો રહેંથે
નહી; એટલા માટે સૈયદ નાસિર ખુશરૂ ક્રમાવે છે કે-

“તેઓમાં મુઠીસર ધર્માસો અને લુચ્યાઓ
છે, જેમને બાહેંશા માણુસો શયતાની લોકો તરીકે
સંભોધે છે;

તેઓ હેખાવે માણુસ (જીવા) હાવા છતાં
કાર્યોમાં શોતાનો છે;

તેઓ ઘાડા, ગાય કુ ગંડેડાં કરતાં સોગણુા
હુલકા હોય છે;

તેમના અંતઃકરણો જાગૃત નથી, કારણું કે
તેમને આત્માજ નથી.

પસંદ કરાયેલા (લક્ષ્મનો)ની નિંદા કરવા
સત્ત્વાય તેમને ખીલે કંઈ ધંધે હોતો નથી.

હા, આવા મુઠીસર હુઠીલાઓ એટલા માટે
હુસ્તી ધરાવે છે કે જગતની નમૃતાના તંદ્રો
કારણું રૂપ છે.”

(વર્ણધીયોને એક હુઠીલા ખર્ચયર સાથે અને શરી-
યતને સાંકળ અને હોરડા સાથે (વખતોવખત) સરખા-

કિંતા 'હુક' માંજ હુનુજીત કેમ જાહેર થાય છે? તેનું કારણ ૪૭

જવામાં આવે છે તેનું આજ કારણ છે; જેમ એક હઠીવા જાતવરને હોરડા અને સાંકળના મહદ્ધથી રસ્તા ઉપર હોરી લઈ જવામાં આવે છે તે મુજબ (વિરુદ્ધધિયોને શરીરીઅતની મહદ્ધથી સીધે રસ્તે હોરવી લઈ જઈ શકાય છે.

એ ઉપરથી એ સાંક સમજાય છે કે (સામાન્ય) વાલ માટે શરીરીયત પણ મહદ્ધદ્વારે છે અને તેથી તેમાં ધ્રુમામે પણ પોતે બેશક ઝડુર ફરમાણા રહેવું જેઠીએ. એક (કિંતાઅમાં એક જગ્યાએ કહેવામાં આવ્યું છે કે હોઝખ અને એસેન્ટના મુળ નમુનાંના માલિક અને રીજવાન સ્વયં હુંયાત છે. ના, આ પોતું છે તેઓ બન્ને તેના (ધ્રુમ)થી એટલે કે તે દરેકના સત્ત્વમાં પોતાની ઝડુરાતથી હુંટીમાં છે. જેમકે રીજવાન એ બહેસ્ત છે અને તેના હૃથમાં દ્યાના રસ્તા છે; એજ મુજબ માલિક હોઝખ છે કે જેના હૃથમાં સજ કરવાના રસ્તા છે; જેમકે, આ કારણુથી (પોતાની માન્યતા) પ્રમાણે લોકો જલાના રખેવાળ તરીકે રીજવાનને માને છે કે જે માણુસેની ભમતા (નો માત્ર ઘણાડ) છે. એજ મુજબ બુરાઈના કારણુભૂત માલિક છે કેજે(ખરીરીતે) માણુસેની બુરાઈ છે તે, ખરાખ માણુસેનું રક્ષણ કરે છે એમ

મનાય છે. જેમ લલાં (માણુસો) માટે હેઠેસ્ત હેઠેતર છે, તેમ બુરાં (માણુસો) માટે દોષખ બધતર છે.

હવે સાક્ષ સાધીત થાય છે કે જુદું પણ પોતાની મેળે માયાવી રીતે પોતાની હુસ્તી ધરાવી શકતું નથી. હમેશાં એ મુખ્ય નિયમ હોય છે, હેઠેસ્ત અને દોષખ. એક તેઓ માટે કે જેને તે લાયક હોય તે માટે મુક્રર કરેલ હોય છે અને બીજાને બુરા (માણુસો) માટે. હેલાંને માટે ખાસ લોકો માટેનું શાક્ષણું લેવાનો હુકમ છે અને બીજાને સામાન્ય લોકો માટેનું શાક્ષણું લેવાનો હુકમ છે; પણ તે (ધમામ) પોતે તો બેભિના નિયમો ઉપર અમલ કરે છે કે જેથી તેઓ (બેભ શાક્ષણ) ટકી રહી શકે; છતાં તેમણે તેમાંના એકુને બીજાના શાક્ષણ મુજબ વર્તવાને ઝરમાન કર્યું નથી કારણું કે (એમ થાય તો) તેના અનુઆધયો શકુમાં પડી જય અને પોતાના મજહુબને છોડી આપે અને જહેર અને બાતેનની આલમને રૌનક વગરની અનાવી હે; એથી એશક એ સાધિત થાય છે કે હુનરાતે તો શરીયતના શાક્ષણ અનુસાર ચાલવાનો અવશ્ય ત્યાં કરવો જોઈએ.

૧૩. મોભીનોના વિલાગોની વ્યાખ્યા.

હુજરતની વ્યાખ્યા અને નિશાનીયોનું વણુંન કર્યા પછી હવે હું “આહલે તરતીબ” સંબંધમાં વણુંન કરું છું. તેઓ એ ડેટીમાં ઠેંચાયેલા છે; એક પાકા અને બીજા કાચા. પહેલી ડેટીના (પાકા) તેઓ છે કે જેએ હુજરતનું ઈલિમ પ્રાપ્ત કરેલું હોય છે અને નવા મુરીદોમાં તેની તરફેણુમાં હથાપતનું કાર્ય કરે છે. તેમની નીશાની એ છે કે તેમણે હુજરતનું શક્ષણ સ્વિકારેલ હોવાથી તેઓ “કાચા”ઓમાં તેનો પ્રચાર કરે છે અને પોતે શરીયતના કાનુનોના પાથનંદ રહે છે.

“કાચા” તે લોકોને કહેવામાં આવે છે કે જેઓ (ધર્મના) ગુદાર્થ (તાવિલ) શક્ષણ અને તબાદીમ સ્વિકારવાથી પોતાને હુર રાખે છે. તેમણે શરીયતના અકલી અહેકામો મુજબ વર્તવાનું હોય છે.

પાકામાં હાઇઓ, માઝુનો થાને જેઓ વધુ આગળ વધેલા હોય છે તેઓ, શક્ષકો અને માઝુનાને અસમર થાને જેઓ ઓછા આગળ વધેલા હોય છે તેઓ ગણ્ય છે અને કાચા મુરતજીબ (મોભીનો) જે નવા

હોય છે તે ગણ્યાય છે. કાચા અગર પાકામાંથી જે કોઈ મોભીન જ્યાંસુધી ઈમામની શનાખતના તરીકામાં હુંજરતના જેટલે દરજને નથી રહેંચતો ત્યાંસુધી તે સાહેબે તાઈદ થાને ઈલાહી રહેખરીને લાયક થઈ શકતો નથી.

શરીયતના અકલી થાને ચોગ્ય અહુકામો કયા કયા છે? દ્રાક્ષ ખાવી અને દાડ પીવાની મનાઈમાંથી શું છુટ મળે છે? હા, જે મોભીનો ધાર્મિક કુચા સંબંધીના અહુકામો તેના તાવિલી અર્થે પ્રમાણે ખજા લાવતો હોય તો, સુતદની શુદ્ધ, રોજા, નમાજ, ઝકાત, હજ અને ઝહાદ જેવા અહુકામો, તકીયાની ઝર્યે જે તેની કાંઈ જરૂરત નહું હોય તોજ, તેમના ઉપરથી ફર કરી શકાય છે.

૧૪. દશાંદનો સ્વાદ.

એ પણ સમજવાની જરૂર છે કે આ ઈરકાનો મજહુખ કે જે મૌલા અને તેઓશ્રીના હુંજરતનું હુકીકતી (રાક્ષણું છે અને એટલા માટે હુકીકતનું પહાર્થે તરીકેનું મુલ્ય, તેઓ એઉં તેની પાસેની બધી વસ્તુને ગણે; નહિકે ખાલી શરીયતમાં જણાવેલી કમાણી

ઉપરનો દસમો ભાગ, આ દ્વારાંડ છે એ તો શરીયતનું મુલ્ય છે કે જે તેનાથી વધારે ન ગણ્યાય; એટલા માટે ખર્મની આ રાત્રીના જમાનામાં અહુલે તરતીબમાંના જેએ “હક”ને ખાતર પોતાના પાસેની દરેક ચીજ કુરખાન કરે ત્યારે જ તેમને “હકીકત” મળી શકે; પણ જે કોઈ પોતાને માટે એક નણવી ચીજ પણ રાખી મૂકે છે તે “હકીકત”ને પાભી શકતો નથી. થાને તે હુનરજતની ઝુશી, છદ્મ અને માર્ગરેષ્ટ મેળવી શકતો. નથી અને જે કોઈને છદ્મ અને માર્ગરેષ્ટ નથી મળતાં તે મુક્તિ મેળવી શકતો નથી.

જેમકે એક કવિએ કહ્યું છે કે—

“જો તું એક નણવી (બાલ જેટલી) ચીજ પણ તારી પાસે રાખશો તો તું એ પંથમાંનો નથી.”

ખવાજા નાસિર કહે છે કે—

“જ્યારે હુનરજત દાવતનું રણુસીંગડું (સુર) પુકે છે ત્યારે તે, ખધા હૈયાતી ધરાવતા જાનીયોને મારી નાંખે છે.

પણ જ્યારે તે (ઇમામ) પોતાના ખરા સવરૂપમાં કયામતનું રણુસીંગડું કુંકે છે ત્યારે તે

જેએ અજ્ઞાનતામાં મરી ગયા હોય છે તેમને જીવન કરશો. જેએ તેની દર્શાવતના અવાજથી જીવતા થશે તેમને તે તેના અવીચળ રાજ્યના તપ્ત ઉપર એસાડશો; પણ જેએ તેની દર્શાવતના દિવસે મરેલા પડ્યા હુશે તેમને તે બિનહૈયાતીની આગમાં ભાગશો.

આ કુનિયામાં તેનામાંના જીવનની નિશાની એ છે કે તેવો શખ્શ જેમાં તે નથી તેમાંથી પોતાનું દીલ ઊડાવી લે છે. તેનામાં મૃત્યની નિશાની આનાથી ઉલટી હોય છે, અને એવા શખ્શની જગ્યાનો નાશ કરી તે ધુળ લેગી કરશો. જો તે ત્હારામાં રૂહ પુંકશો તો એઉ જહાન તારે તાણે થશો, પણ જો તેમ નહિ કરે તો, તારી પાસેથી તારી જાતને પણ તે લઈ લેશો.”

એટલા માટે જો કોઈ હક (એટલે કે હુંજીત)ની કિમતમાંથી કંઈપણ ચીજ, પછી ભલે તે ગમે તેટલી નહાની હોય તે પોતાને માટે રાખશો તો તે ખરું જાન (હકીકત) મેળવી શકશો નહીં. જો એમાં તે નિષ્ઠળ નિવડશો તો બધી બાખતમાં તે નિષ્ઠળ જરો;

કારણ કે હરેક ચીજ તેનામાં છે અને તેના વગર
કંઈ નથી; અને જો તેની પાસે જે છે તે બધું તેને
સુપહ્નો કરશે અને પોતાને માટે કંઈપણ નહિ રાખે
તો તે એઉ જહાનનો બાદશાહુ અને માલિક બનશે.

૧૫. વિરુદ્ધીયો.

આહુલે તરતીખની વ્યાખ્યા સમજાવ્યા પછી હવે
હું વિરુદ્ધીયોનું વર્ણન શરૂ કરું છું. તેમને એ ભાગમાં
વહેંચી નાખવામાં આવ્યા છે; એક કાર્યક્રમનો અને
ખીલો સુનારુંકોનો. સુનારુંકો! કાર્યક્રમ! કરતાં વધારે
ખરાખ છે કારણ કે કાર્યક્રમ એને ગણવામાં આવે છે
કે જેએ (મોભીનોની) હાજરીમાં તેમજ ગેરહાજરીમાં
એક સરખોજ વર્તાવ રાખે છે. અને બાતિનમાં જોકે
તેએ! ધનકાર કરતાં હોય છે છતાં જહેરમાં તેએ! આ
કિરકાની તાઓલીમનો સ્વિકાર કરે છે એવો દેખાવ
કરતા નથી. તેએ! બોધહાતા (માલીમ) ની દ્યબરમાં
એ મુજબની તેમણે કરેલી રજુઆતને લીધે મોભીનો
સાવધ રહેતા હોવાથી તેમના કાવત્રાએથી બચી જાય
છે. તેએ! તેમનામાં જેટલી શક્તિ હોય તેટલી શક્તિ
સાથે બધા પ્રકારની વિરુદ્ધતા કરવામાં પાછા પડતા

નથી પણ એ સાથે તેઓ પોતાના ઈરાહાએ છુપાવતા
નહીં હોવાથી મોભીનો અગાઉથી તે માટેના સાવચેતીન
પગલાં લઈ રાખે છે.

એક કવીએ કહ્યું છે કે—

“એક મુનાઝક લાઇ કરતા એક વર્ઝાહાર
કુતરો વધારે સારો છે.”

બીજુ જગ્યાએ કહ્યું છે કે—

“કાંતો ચોણો કાઝર બની જ અથવા
પાક મોભન.”

વર્ણી એક બીજુ જગ્યાએ પણ કહ્યું છે કે—

“એક મુનાઝક બને તેના કરતાં એક
(પુરેપુરો) કાઝર બને તો વધારે સારું.”

“કાંતો જગભારનો સીદી બની જ અથવા
પાક મોભેન (બન) કાંતો પત્થર જેવો સખત બની
જ અથવા મીણું જેવો નરમ.”

આ છે ઈમામની સિક્કાનો, અહૃદેવહેદત, અહૃદે
તરતીબ, અને વર્ઝધિયોને લગતાં ખુલાશા કે જે દરેક
જણ સમજુ શકે એવી ભાષામાં વર્ણવામાં આવેલ છે

કે જેથી સાધારણું લોકેં, એ બાબતોનો બણ્ણી સહેલાધીથી અભિયાસ કરી શકે અને તેના શાયદીથી એનરીખ રહેવા પામે નહિ.

—તેની આતના ગૌરવથી—

“એક કુતરાને કેળવવાથી તે ચાલાક અને ઝડપી બુની જાય છે અને જ્યારે તે (ગુઢાય) જીાન પ્રાપ્ત કરે છે ત્યારે તે સાત છશીસીયનોની સોઅતમા ભાગ લે છે. એક કેળવાયેલ કુતરો ઉપદ્રવ કરવાનું છોડી હો એ અને આડની ધરાની આંદર ઇકત હલાલનોજ તે શિકાર કરે છે.”

—સર્વપૂર્વુ—

